

CHATPGT KABI TIL MODELLARI YORDAMIDA MEDIYA SAVODXONLIK KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH

Bahodirova Muxlisaxon

Ilmiy rahbar: **Kuziyev Shaxobiddin**

Qo'qon Universiteti

bmuxlisa@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18080433>

Annotatsiya

Mazkur maqolada zamonaviy sun'iy intellekt texnologiyalaridan biri bo'lgan ChatGPT kabi til modellari yordamida media savodxonlik ko'nikmalarini rivojlantirish masalalari yoritilgan. Media makonida noto'g'ri axborot, feyk xabarlar va manipulyativ kontentning ko'payib borayotgani sharoitida tanqidiy fikrlash va axborotni tahlil qilish ko'nikmalarining ahamiyati oshib bormoqda. Maqolada til modellari yordamida axborotni tekshirish, tahlil qilish va baholash imkoniyatlari, ularning ta'lim jarayonidagi o'рни hamda ijobiy va salbiy jihatlari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: media savodxonlik, sun'iy intellekt, ChatGPT, til modellari, axborot tahlili, tanqidiy fikrlash, raqamli ta'lim.

Kirish

Bugungi globallashtirish va raqamlashtirish davrida axborot oqimi nihoyatda tez va keng tarqalmoqda. Internet, ijtimoiy tarmoqlar va onlayn platformalar orqali turli xil ma'lumotlar inson ongiga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli media savodxonlik — ya'ni axborotni to'g'ri qabul qilish, tahlil qilish, baholash va undan oqilona foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish dolzarb masalaga aylandi.

So'nggi yillarda sun'iy intellekt asosida yaratilgan ChatGPT kabi til modellari axborot bilan ishlash jarayonini sezilarli darajada yengillashtirdi. Ushbu texnologiyalar media savodxonlikni oshirishda samarali vosita bo'lishi mumkin. Mazkur maqolada ana shu imkoniyatlar ilmiy asosda tahlil qilinadi.

Media savodxonlik tushunchasi va uning ahamiyati

Media savodxonlik — bu insonning ommaviy axborot vositalari orqali uzatilayotgan axborotni tanqidiy baholash, ishonchli va ishonchsiz manbalarni ajrata olish, axborotning yashirin maqsadlarini anglash qobiliyatidir. Media savodxonlik quyidagi ko'nikmalarni o'z ichiga oladi:

1. Axborotni tahlil qilish;
2. Feyk va manipulyativ xabarlarni aniqlash;
3. Axborot manbalarini solishtirish;
4. Raqamli etikaga rioya qilish.

Bugungi kunda bu ko'nikmalar nafaqat jurnalistlar yoki mutaxassislar, balki har bir fuqaro uchun muhim hisoblanadi

ChatGPT kabi til modellari va ularning imkoniyatlari

ChatGPT — bu sun'iy intellektga asoslangan til modeli bo'lib, u matn yaratish, savollarga javob berish, tahlil qilish va umumlashtirish kabi vazifalarni bajaradi. **Ushbu texnologiya:**

1. murakkab matnlarni soddalashtirib tushuntiradi;
2. axborotni turli nuqtai nazardan tahlil qilishga yordam beradi;
3. savol-javob orqali foydalanuvchining fikrlash doirasini kengaytiradi.

4. Til modellari media savodxonlikni rivojlantirishda yordamchi vosita sifatida xizmat qilishi mumkin.

ChatGPT yordamida media savodxonlikni rivojlantirish yo'llari

ChatGPT kabi til modellari quyidagi yo'nalishlarda samarali qo'llanilishi mumkin:

Axborotni tahlil qilish: foydalanuvchi biror yangilik yoki maqolani ChatGPT orqali tahlil qildirib, uning asosiy g'oyasi va xulosasini aniqlashi mumkin.

Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish: turli savollar berish orqali axborotning qanchalik ishonchli ekanini muhokama qilish.

Feyk xabarlarini aniqlash: shubhali axborotlar bo'yicha izoh va tahlil olish.

Ta'lim jarayonida qo'llash: o'quvchilar va talabalar media savodxonlik bo'yicha mashqlarni sun'iy intellekt yordamida bajarishlari mumkin.

CHATPGT kabi til modellarikoplab afzalliklarga ega bolsa-da, ayrim cheklovlari ham mavjud. Ularning afzalliklari tezkor va qulayligi ,tushunarli izohlar berishi , mustaqil o'rganishga yordam berishi va kopgin tillarni bilishi .

CHATPGTning afzalliklari kabi cheklovlari ham mavjud . ba'zan noto'g'ri yoki eskirgan axborot berishi mumkin, foydalanuvchi tanqidiy fikrlamasdan qabul qilsa , xatoga olib kelishi ehtimoli bor, inson omilini to'liq almshtira olmaydi. Shu sababli CHATPGT dan foydalanishda ehtiyotkorlikva tanqidiy yondashuv muhimdir.

Xulosa

Xulosa qilib aytadigan bolsam ChatGPT kabi til modellari media savodxonlik ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali va zamonaviy vosita hisoblanadi. Ular axborotni tahlil qilish, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish va raqamli muhitda ongli harakat qilishga yordam beradi. Biroq ushbu texnologiyalardan foydalanishda insonning mustaqil fikrlashi va axborotni tekshirish ko'nikmalari muhim ahamiyatga ega. To'g'ri yondashuv orqali sun'iy intellekt media savodxonlikni oshirishda katta imkoniyatlar yaratadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Buckingham, D. Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture. Polity Press, 2003.
2. UNESCO. Media and Information Literacy Curriculum for Teachers. Paris, 2011.
3. OpenAI. ChatGPT Technical Overview. 2023.
4. Potter, W. J. Media Literacy. Sage Publications, 2019.
5. O'zbekiston Respublikasi Ta'limni rivojlantirish strategiyalari bo'yicha rasmiy hujjatlar.
6. Nurmatov, S. (2025). SIMMETRIYALAR VA GRUH HARAkatLARI: ALGEBRAIK GEOMETRIYA NUQTAI NAZARIDAN. *Наука и инновация*, 3(23), 39-40.